

انجمن صنفی کارفرمایی فروشگاه‌های اینترنتی شهر تهران
(کسب و کارهای اینترنتی)
شماره ثبت: ۴۸۲-۲/۳-۷

بررسی جامع مشکلات قانونی و چالش‌های اکوسیستم استارت‌آپی ایران و نقش حاکمیت، دولت و دیگر سازمان‌ها در پیدایش و رفع آن‌ها

تهیه و تنظیم: انجمن صنفی کارفرمایی کسب و کارهای اینترنتی

نسخه اول، خرداد ۱۳۹۸

در این سند مشکلاتی مطرح می‌شود که انجمن صنفی کسب و کارهای اینترنتی در دو سال گذشته و طی حضور خود در اکوسیستم استارت‌آپی و تکمیل پرسشنامه‌های مختلف توسط اعضا و فعالان این حوزه با آن روبه‌رو بوده است. پس از طرح هر مشکل، سعی شده راه‌حل‌های پیشنهادی نیز به تفصیل بیان شود.

مقدمه

اعضای انجمن صنفی کارفرمایی کسب و کارهای اینترنتی شهر تهران از زمان تأسیس تا امروز با چالش‌ها و معضلات زیادی مواجه بوده‌اند؛ از موضوع صدور مجوزها و حمایت‌های قانونی از کسب و کارهای اینترنتی در سال‌های اولیه شکل‌گیری این اکوسیستم گرفته تا جلوگیری از ممانعت برخی از سازمان‌های حاکمیتی و دولتی در توسعه کسب و کارهای اینترنتی در سال‌های گذشته و در حال حاضر، تلاش برای رفع مشکلات کسب و کارها با موضوع‌هایی مانند بیمه و مالیات.

انجمن صنفی کسب و کارهای اینترنتی ارتباط تنگاتنگی با تمام ارکان اکوسیستم استارت‌آپی ایران دارد؛ به همین دلیل، این سند بخش بزرگی از چالش‌هایی را که در برابر توسعه کسب و کارهای آنلاین در کشور وجود دارد و باعث می‌شود که توسعه اقتصاد دانش‌بنیان و دانش‌محور امکان‌پذیر نباشد را بررسی می‌کند و در برخی مسائل برای بهبود این وضعیت، راهکارهایی پیشنهاد می‌دهد.

در ابتدا توجه شما را به یکی از چالش‌های اساسی اکوسیستم استارت‌آپی ایران جلب می‌کنیم که اگر امروز برای آن چاره‌ای اندیشه نشود می‌تواند در آینده مشکلات فراوانی برای کشور ایجاد کند.

مؤسسان اکثر استارت‌آپ‌های بزرگ و مطرح در ایران، بیشتر از ۳۰ سال سن دارند و عموماً تجربه شرکت‌داری داشته‌اند و مؤسسان اکثر شرکت‌هایی که در سال ۹۷ تعطیل شدند، کمتر از ۳۰ سال سن داشته‌اند. این اختلاف نشان‌دهنده دشوار بودن راه‌اندازی یک استارت‌آپ دانش‌بنیان در کشور است. افرادی که استارت‌آپ راه‌اندازی می‌کنند متأسفانه با مشکلات زیادی مواجه می‌شوند و بسیاری بدون تلاش برای راه‌اندازی یک کسب و کار جدید و کارآفرینی و یا پس از اولین یا دومین شکست تصمیم می‌گیرند مهاجرت کنند.

انجمن صنفی کسب و کارهای اینترنتی تلاش می‌کند با شناسایی مشکلات و همراهی با نهادهای مسئول، در جهت کاهش مشکلات پیش روی کارآفرینان حوزه کسب و کارهای آنلاین نقش و تاثیر درخور داشته باشد.

نهادهای نقش‌آفرین در فضای کسب و کارهای آنلاین و استارت‌آپ‌های کشور

در ابتدا برای درک بهتر و شناخت نهادهای فعال و حامی فضای کسب و کار آنلاین و استارت‌آپ‌های کشور، برخی از مهمترین‌ها را معرفی می‌کنیم.

انجمن صنفی کسب و کارهای اینترنتی شهر تهران

این انجمن در سال ۹۰ تأسیس شد و در حال حاضر بیش از یک‌هزار عضو دارد. به منظور رفع مشکل فعالیت قانونی کسب و کارهای آنلاین و با بررسی‌های کارشناسی، اولین هیئت‌مدیره انجمن به این نتیجه رسید که اگر اتحادیه کسب و کارهای اینترنتی تأسیس شود، در ذیل قانون نظام صنفی مصوب سال ۹۲ می‌تواند راهگشای موضوع و مشکل فعالیت قانونی کسب و کارهای اینترنتی باشد. پس از تأسیس اتحادیه کسب و کارهای اینترنتی در سال ۹۵ و در نهایت با گذشت حدود یک سال از راه‌اندازی این اتحادیه، تصمیم انجمن برای دنبال کردن مسیر از طریق اتحادیه مشخص شد. پس از تشکیل اتحادیه و پیگیری جلسه‌های مختلف و تقسیم کار بین انجمن و اتحادیه، برخی از فعالیت‌ها به‌عهده انجمن گذاشته شد تا بتواند به‌دور از فضای اهدای مجوز کسب و کار، تعاملات بخش‌های دولتی و خصوصی را پیگیری کند.

اتحادیه کشوری کسب و کارهای مجازی

با توجه به ساختار اصناف در کشور و قوانین موجود، در راستای اجرای ماده ۸۷ قانون نظام صنفی، از سال ۱۳۹۶ اتحادیه کشوری کسب و کارهای مجازی راه اندازی شد. این اتحادیه که تشکیل آن از حمایت انجمن صنفی کسب و کارهای اینترنتی برخوردار بود، تا پایان سال ۱۳۹۷ برای حدود ۹۰۰ کسب و کار اینترنتی جواز کسب صادر کرده است و از نقش آفرینان مهم حوزه کسب و کارهای اینترنتی است.

سازمان نظام صنفی رایانه‌ای کشور

این سازمان از تیرماه ۱۳۸۴ در راستای اجرای ماده ۱۲ قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه‌ای تشکیل شده است. در طول سال‌های اخیر، با برگزاری نمایشگاه‌های جنبی در کنار نمایشگاه کامپ از جمله کام‌استارز شاهد تلاش این سازمان در جهت حمایت از استارت‌آپ‌ها و کسب و کارهای اینترنتی بوده‌ایم.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

یکی از پر سابقه‌ترین نهادهای فعال در حوزه کسب و کارها، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی است که عمری یک صد ساله دارد و با توجه به جایگاه ویژه و قدمتی که دارد می‌تواند در حوزه کسب و کارهای اینترنتی دارای نقش موثر و حمایتی بسیار زیادی باشد.

برخی مشکلات حوزه کسب و کارهای آنلاین، استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان و خلاق

عدم وجود نگاه فراگیر و کلان برای حمایت کسب و کارهای نوپا در ایران

مشکل اصلی، نبود نگاه کلان در کل کشور است و هر سازمان و نهادی به موضوع استارت‌آپ‌ها با توجه به نقش خودش نگاه می‌کند؛ در حالی که از زمان ورود اینترنت به کشور و رواج استفاده از اینترنت و تلفن‌های هوشمند، تأثیر این تغییرات فقط بر یک سازمان و نهاد نبوده؛ بلکه تمام جامعه را دربر گرفته است. همین تأثیرگذاری و تأثیرپذیری گسترده، ایجاب می‌کند که نگاهی کلان در سطح کشور و فراتر از یک سازمان و یک نهاد و یک قوه وجود داشته باشد.

برای مثال، تاکسی‌ها و معاونت حمل‌ونقل به دلیل بیکارشدن هشتاد هزار تاکسی و از بین رفتن یک صنعت، در مقابل ایجاد دو میلیون کار مقاومت می‌کند. بی‌توجهی به نکات امنیتی مخالفت قانونی تاکسیرانی و تبعات اجتماعی و سیاسی بستن تاکسی‌های اینترنتی بدون داشتن نگاه کلان، در نهایت این پرسش را مطرح می‌کند که آیا دولت و حاکمیت به صورت یکپارچه به امکانات و فضاهایی که استارت‌آپ‌ها در اختیار رشد و توسعه کشور قرار می‌دهند، اعتقاد دارد یا خیر؟ از پیام‌های مختلف دولت در زمان انتخابات گذشته و توجه ویژه به استارت‌آپ‌ها، می‌توان دریافت که دولت با این حوزه آشناست؛ ولی آیا فقط استفاده تبلیغاتی از استارت‌آپ‌ها را برای توسعه کافی می‌داند؟ در مثالی دیگر می‌توان به مشکلات کسب‌وکارهای حوزه پزشکی اشاره کرد که با توجه به قوانین جاری کشور و نگاه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان‌ها و نهادهای وابسته دیگر اشاره کرد که استارت‌آپ‌های حوزه بهداشت و درمان را در مسیری سخت قرارداده‌اند و با نگاهی سنتی مانع رشد و توسعه استارت‌آپ‌های این حوزه می‌شود و به این موضوع توجه ندارند که روند استفاده از اینترنت و ارتباط بیمار و پزشک نه تنها در ایران بلکه در تمام دنیا در حال تغییر است.

در خصوص حاکمیت، از رهنمون‌های رهبر معظم انقلاب در چند سال گذشته و دستور تأسیس شورای عالی فضای مجازی می‌توان به صورت مشخص درک کرد که استفاده از این پتانسیل بزرگ در کشور، در تمام ارکان کشور به دقت بررسی شده و درباره آن نگاه دست بالا وجود دارد. این نگاه نه تنها مثبت، بلکه تنها راه برون‌رفت از این وضعیت کسب‌وکارهای نوپا و دانش‌بنیان و... است.

با وجود این نگاه، باید پرسید چرا بدنه دولت با این تغییرات همراه نیست؟ مگر غیر از این است که ایجاد شغل پایدار برای دولت هزینه‌بر و دشوار است؟ پس چرا برای توسعه کشور، دولت نباید دیدگاهی فراسازمانی داشته باشد و به جای رقابت تک‌تک وزارتخانه‌ها برای ورود به موضوع کسب‌وکارهای آنلاین و کسب عنوان پدر استارت‌آپ‌های ایران، آنان به دنبال هم‌افزایی با یکدیگر برای توسعه و بهبود این وضعیت در کشور نیستند؟ مگر در نگاه اول، برای وزارتخانه‌ها، هدفی جز توسعه کشور وجود دارد؟

در هر صورت، باید پذیرفت که فضای مجازی مختص یک وزارتخانه و زیرساخت و... نیست. فضای مجازی با وبلاگ و محتوا وارد ایران شد شاید به همین دلیل اولین سازمان دولتی ایران در قالب «مرکز توسعه رسانه‌های دیجیتال» با این پدیده مواجه شد که اقداماتی مثبت در زمینه رسانه‌های دیجیتال انجام داده است؛ آیا تمام اقتصاد فضای آنلاین باید تحت نظارت رسانه‌های دیجیتال باشد؟ اینجاست که رقابت درون‌دولتی ایجاد شده و هر سازمانی، به دنبال گرفتن حاکمیت در تمام فضای مجازی است. در صورتی که اگر نگاهی فراسازمانی به این مقوله داشته باشیم، می‌بینیم که اینترنت و دسترسی به فضای مجازی، امروزه همانند دسترسی به آب و برق است. آیا یکی از وزارتخانه‌ها می‌تواند به دیگر وزارتخانه‌ها بگوید از آب و برق استفاده نکنند؟

واقعیت این است که باید بپذیریم، فرصت نداریم که سال‌ها منتظر اصلاح رویکرد دولت درباره کسب و کارهای آنلاین باشیم. به نظر می‌رسد دولت باید مجدانه و پیگیرانه، در زمانی کوتاه، نسبت به اصلاح دیدگاه خود درباره کسب و کارهای آنلاین، نه فقط در زبان، که در عمل و با اصلاح رویکردهای خود در حوزه‌هایی مانند بیمه و مالیات، الزامات جدید در فضاهای نوین کسب و کارها را بپذیرد و اجرایی کند. بدون چنین تغییراتی، توسعه همه‌جانبی امری دور از دسترس به نظر می‌رسد.

نهادهای موازی و مشکلاتی که در فضای کسب و کارهای آنلاین ایجاد می‌کند

موازی‌کاری و تداخلی که به وجود آمده است عملاً موجب شده، نهادها و سازمان‌های مختلف به جای آنکه به اجرای وظایف خود اهتمام ورزند، منابع موجود را در راستای اثبات متولی‌گری خود به هدر دهند. نتیجه، متضرر شدن بخش خصوصی در میان این مناقشات دائمی و پایان‌ناپذیر است.

از یک طرف، وجود نهادهایی مانند انجمن صنفی کسب و کارهای اینترنتی، اتحادیه کسب و کارهای مجازی و سازمان نظام صنفی رایانه کشور را داریم و در سوی دیگر، اتاق بازرگانی ایران را با تمام ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های آن به عنوان یک بازیگر تازه در این حوزه می‌بینیم. این نهادها در صورت هماهنگی و همراهی می‌توانند تأثیرات شگرفی بر بهبود فضای کسب و کار در فضای آنلاین داشته باشند. هرچند برخی نگرانی‌ها درباره استقلال عمل این نهادها وجود دارد از جمله، نگرانی درباره استقلال سازمان نظام صنفی رایانه‌ای که پس از انحلال شورای عالی انفورماتیک آغاز شده است و توجه فعالین این حوزه را به دلیل انتقال آن به زیرمجموعه سازمان فناوری اطلاعات که خود زیر مجموعه وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات است، به خود جلب کرده است.

به نظر می‌رسد در صورتی که بین این نهادها هماهنگی لازم به وجود نیاید، مشکلات لاینحل کسب و کارهای اینترنتی به قوت خود باقی خواهد ماند هرچند، اگر مشکلات تداخل وظایف این نهادها با هماهنگی آنها با هم حل شود، قطعاً می‌توانیم به تغییر جدی در شرایط امیدوار باشیم.

در بخش‌های دولتی هم مشکلات و موازی‌کاری‌ها کم نیستند. از یک سو با مرکز توسعه تجارت الکترونیک روبرو هستیم و از سوی دیگر، سازمان فناوری اطلاعات ایران را پیش‌رو داریم. معاونت علمی ریاست جمهوری نیز در سال‌های اخیر و با راه‌اندازی حوزه‌هایی مانند شرکت‌های خلاق و پیگیری امور مربوط به شرکت‌های دانش‌بنیان، خود را به عنوان یک بازیگر اصلی در این حوزه معرفی می‌کند.

البته نباید تلاش‌های چند سال گذشته وزارتخانه فناوری و اطلاعات و سازمان فناوری اطلاعات را در رفع مشکلات نادیده گرفت و نیز نباید فراموش کرد که اگر وزیر جوان دولت نبود، این وزارتخانه چنین رویکردی نداشت. اما نگرانی امروز مربوط به تلاش‌های این وزارتخانه نیست؛ بلکه نگرانی از فردی بودن تلاش‌ها و ساختارمند نشدن این فعالیت‌هاست. در چنین وضعی، اگر در آینده وزیر دیگری با رویکردی متفاوت در این وزارتخانه مشغول به کار شود، آیا وزارتخانه و سازمان مدنظر باز هم در همین مسیر خواهد بود یا خیر؟

با وجود رهنمون‌های رهبر معظم انقلاب که شورای عالی فضای مجازی را به عنوان نهادی فراسازمانی و بالادستی در این حوزه تعیین فرموده‌اند، متأسفانه هنوز این شورا نتوانسته است نقش مهم خود را به عنوان حلقه واسط بین بخش‌ها و سازمان‌ها و نهادهای مختلف، ایفا کند و حلقه اتصالی باشد برای دوران گذار از جامعه سنتی به دیجیتال. البته، در کنار این شورا، می‌توان به شوراهای دیگری نیز اشاره کرد، از جمله شورای عالی اطلاع‌رسانی و شورای عالی انفورماتیک. هنوز اطمینانی نسبت به ادامه یا عدم ادامه فعالیت این شوراها وجود ندارد و مشخص نیست که در صورت عدم فعالیت این نهادها، کدام سازمان یا وزارتخانه به وظایف آنها عمل خواهد کرد.

در کنار نهادها و شوارهای اشاره شده، مشکلات جدید هم در برخی وزارتخانه‌ها مشاهده می‌شود. از جمله وزارت بهداشت که هنوز رویکرد مشخصی در قبال استارت‌آپ‌هایی که برای کمک به فرآیندهای مرتبط با سلامتی جامعه در حال تلاش هستند ندارد. به عنوان مثال می‌توان در حوزه بهداشت، به معاونت اجتماعی این وزارتخانه اشاره کرد که با وجود فعالیت‌های مثبت و رو به جلویی که داشت، با انحلال این معاونت، عملاً تمام حرکت‌های انجام شده در راستای کمک به مردم با استفاده از ظرفیت‌های موجود در کسب و کارهای آنلاین بی‌اثر شد.

نه فقط در نهادهای دولتی، که در سازمان‌های دیگر، از جمله تاکسیرانی، سازمان هواپیمایی، سازمان گردشگری و ... نیز کسب و کارهای اینترنتی از مداخلات و عدم درک درست این نهادها و بخش‌ها از تغییرات کسب و کارها در فضای آنلاین دچار مشکلات عدیده هستند.

نمونه‌های گفته شده، تنها به عنوان شاهد مثال برای این موضوع بود که متأسفانه رویکرد کل‌نگر در بخش دولتی نسبت به موضع کسب و کارهای اینترنتی وجود ندارد و تبعات آن هم اکنون دامنگیر کسب و کارهای آنلاین و استارت‌آپ‌ها شده است به شکلی که نه تنها این نهادها به بهبود شرایط کمک نمی‌کنند، گاه احساس می‌شود در تقابل با این فضا هستند.

در معبود مواردی که حاکمیت و دولت به نظر می‌رسد تلاش می‌کنند به نتایج ملموس دست یابند، بدنه اجرایی که منافع کوتاه مدت خود را گاه در خطر می‌بیند یا دشواری انجام وظیفه را بر نمی‌تابد، اقدام به مخالفت و کارشکنی و سنگ‌اندازی در این مسیر می‌کند به شکلی که در نهایت، شاهد ادامه مشکلات و عدم حل آنها هستیم.

نمونه‌ای دیگر، شرکت‌های واسط پرداخت و بانک مرکزی

شرکت‌های پرداخت الکترونیکی چندین سال است که با مشکل دریافت مجوز مواجه هستند و بانک مرکزی از ارائه مجوز فعالیت به این سایت‌ها خودداری می‌کند. این در حالی است که در چند ماه گذشته موضوع امضا یک توافقنامه با این سایت‌ها از طرف بانک مرکزی مطرح شده است که نه در قالب مجوز فعالیت بلکه در قالب یک توافق‌نامه می‌توانند به فعالیت خود ادامه دهند.

این مدل را شاید بتوان یک مدل نظارتی مناسب و درست نام‌گذاری کرد. اما برای موضوع مهمی همچون پرداخت و بانکداری الکترونیکی، شفافیت بسیار زیادی نیاز است که هنوز کاملاً رعایت نشده و هم‌زمان برخلاف قوانین مربوط به نماد تجارت الکترونیکی، که داشتن درگاه را منوط به داشتن نماد تجارت الکترونیکی می‌داند، سایت‌ها می‌توانند بدون داشتن نماد یا جواز از اتحادیه درگاه بانکی خود را از سایت‌های واسط دریافت کنند.

البته منظور از مطلب گفته‌شده الزام به داشتن ای‌نماد نیست زیرا در ادامه به مشکلات ای‌نماد هم اشاره خواهد شد؛ منظور اجرانشدن تصمیمات اتخاذشده در کشور به صورت کلان است.

راهکار درست چیست؟

راهکار درست برای کمک به این نوع کسب‌وکارها باید این‌گونه باشد که بانک مرکزی الزامات قانونی خود را برای رگولاتوری این کسب‌وکارها اعلام کند و بخشی از وظیفه نظارت و بازبینی را بر عهده بگیرد؛ ولی در خصوص مجوز و صدور فعالیت هیچ نقشی نداشته باشد. به این ترتیب، تمام علاقه‌مندان می‌توانند با مراجعه به اتحادیه مربوطه، مجوز لازم برای راه‌اندازی و فعالیت دریافت کنند و در نهایت با توجه به اعلام نیازهای بانک مرکزی، بازبینی شوند و به رعایت‌کردن قوانین بانک مرکزی در این حوزه متعهد باشند و در صورت بروز تخلف، پس از اعلام بانک مرکزی، فقط اتحادیه به شکایات رسیدگی کند.

این مدل سیاست‌گذاری و رگولاتوری، می‌تواند الگویی برای سایر حوزه‌های تجاری نیز باشد که مابقی سازمان‌های سیاست‌گذار هم با شرکت‌ها و استارت‌آپ‌ها، در قالب این مدل تعامل کنند و صرفاً چارچوب‌های ضروری و الزامات قانونی را تعیین کنند و وارد مبحث صدور مجوز نشوند. این مدل سیاست‌گذاری می‌تواند برای بهبود فضای کسب‌وکار و شتاب در شروع کسب‌وکار که دو مؤلفه مهم در اقتصاد کشورها هستند، مناسب باشد.

تأمین مالی جمعی و سازمان بورس و فرابورس

پلتفرم‌های تأمین مالی جمعی در ایران هنوز قانون مشخصی ندارند. آیین‌نامه‌ای را که سازمان بورس و اوراق بهادار در سال گذشته تدوین کرده و پس از سه سال معطلی در وزارت کار و وزارت بازرگانی و سازمان بورس در نهایت به همه ابلاغ شده است، به‌طور کلی با موضوع تأمین مالی جمعی از نظر ماهیتی مشکل اساسی دارد. در ادامه، ابلاغیه‌های بورس و فرابورس در آخرین روزهای سال گذشته گواه این ماجراست که متأسفانه تا چه میزان بدنه اقتصادی کشور و تأمین مالی، به این موضوع سنتی نگاه کرده و در اصل، موضوع تأمین مالی جمعی را که امری نوظهور در دنیاست، با قوانین سنتی و جاری کشور تطابق داده است؛ به‌گونه‌ای که اصل موضوع، که مشارکت عمومی در تأمین مالی پروژه‌های دانش‌محور و استارت‌آپ‌هاست، کاملاً به فراموشی سپرده شده است.

به نظر می‌رسد با توجه به نتایج حاصل از برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات سال‌های اخیر، نمی‌توان با ساختار و بدنه سنتی بازار سرمایه سازوکاری طراحی کرد که پاسخ‌گوی نیازهای امروز جامعه و اقتصاد دانش‌بنیان و استارت‌آپ‌ها باشد. تغییر آیین‌نامه‌های تأمین مالی جمع و حذف واسطه‌های واسط بین کسب و کارهای آنلاین و استارت‌آپ‌ها با فرابورس که به‌طور مشخص تسهیل‌گر فرایندها نیستند و فقط می‌توانند با مدیریت کمی اشتباه، رانت و فساد مالی ایجاد کنند از این دست تغییرات است. در ادامه، تغییر آیین‌نامه‌ها و ابلاغیه‌های سازمان فرابورس می‌تواند راه‌گشای تأمین سرمایه برای شرکت‌های دانش‌بنیان باشد.

شاید بتوان گفت عدم دخالت فرابورس در فرایندهای اجرا و مدیریت شرکت‌های تأمین مالی جمعی و تمرکز بر کلیت‌ها و ایجاد زیرساخت‌ها، بسترهای لازم موردنیاز این شرکت‌ها را تأمین کند و در اموری مانند میزان درصد کارمزد که مربوط به اقتصاد آزاد است، فضای کار و رقابت را در اختیار شرکت‌های خصوصی قرار دهد و از همه فضا و امکانات و اختیارات قانونی خود برای نظارت بر این بستر جدید استفاده کند.

نگاهی به قانون تجارت الکترونیک مصوب سال ۸۲ و آیین‌نامه‌های آن

قانون تجارت الکترونیک حدود بیست سال پیش تصویب شد و از نظر بسیاری از افراد قانون کاملی نیست؛ البته همه ما می‌دانیم وجود یک قانون، حتی بد، بهتر از نبود آن است. قانون موجود، ساختارها و زیرساخت‌های تجارت الکترونیک را تعریف کرده است؛ اما زمینه اجرایی شدن آن به دلیل عدم وجود آیین‌نامه‌های اجرایی یا وجود قوانین موازی، عملاً فراهم نشده است.

انجمن صنفی کسب‌وکارهای اینترنتی، به‌عنوان یکی از برنامه‌های خود در سال ۹۸ در نظر دارد با دعوت از فعالان این اکوسیستم و بخش‌های مختلف آن، جلساتی با رویکرد شناخت بیشتر استارت‌آپ‌ها و دغدغه‌هایشان برگزار کند و پس از شنیدن دغدغه‌های آن‌ها، به‌منظور به‌روزرسانی قانون تجارت الکترونیک، لوایح و آیین‌نامه‌های متممی را تدوین و سپس به نهادهای مرتبط پیشنهاد کند که در این مسیر همراهی سازمان توسعه تجارت الکترونیک و دیگر نهاد های صنفی و دولتی میتواند راهگشا باشد.

نقش قانونی مرکز توسعه تجارت الکترونیک

نقش مرکز توسعه تجارت الکترونیک ایران در قانون تجارت الکترونیک مهم و کلیدی است. در این قانون و آیین‌نامه‌های اجرایی آن اشاره شده که این سازمان از ادغام چندین سازمان در وزارت بازرگانی و تلفیق این سازمان‌ها با یکدیگر تشکیل می‌شود و مسئولیت آن کنترل و نظارت و تدوین آیین‌نامه‌های مختلف برای پیشرفت تجارت الکترونیک در کشور است. اما همواره در سال‌های گذشته انتخاب برخی مدیران برای این سازمان و پیدا نکردن جایگاه لازم در زیرساخت‌های وزارت بازرگانی، این سازمان را به سازمانی تبدیل کرده که در بسیاری از موارد مقابل توسعه تجارت الکترونیک در کشور قرار گرفته است. در سال‌های گذشته، عدم به کارگیری نیروهای متخصص به شکل موثر و از همه مهم‌تر، کندبودن سرعت و رشد این سازمان نسبت به تغییرات فضای کسب و کارهای آنلاین باعث شده که این سازمان همواره چند قدم عقب‌تر از بخش خصوصی نگه داشته شود.

تدوین نشدن لوایح و آیین‌نامه‌های لازم برای دیگر وزارتخانه‌ها، از مواردی است که می‌توان به عنوان ضعف نسبی این سازمان به آن توجه کرد. موارد معدودی را می‌توان برشمرد که این مرکز، به صورت خودجوش و پیش از بروز مشکلات، اقداماتی را انجام داده باشد و معمولاً پس از اینکه مشکلی به شکل حاد بروز می‌کند شاهد واکنش‌های کند این مرکز هستیم.

در حال حاضر و در شرایطی که با آن روبرو هستیم به نظر می‌رسد با توجه به ماهیت و کارکرد این مرکز، نه تنها پیشنهاد تغییر نام آن یک پیشنهاد قابل توجه و بررسی است، بلکه با توجه به وجود اتحادیه کشوری کسب و کارهای مجازی، روش‌های نظارت حاکمیتی به این حوزه باید تغییر کند و مرکزیت آن از اینماد برداشته شود.

ای‌نماد (نماد اعتماد الکترونیکی)

آیین‌نامه تشکیل ای‌نماد دوباره نشان‌دهنده این موضوع است که در بخش‌هایی از دولت و حاکمیت، نگاه کلی به استارت‌آپ‌ها و درک درست از قوانین وجود دارد. بر همین اساس، در شورای عالی امنیت ملی، پرونده ای‌نماد به مرکز توسعه تجارت الکترونیک واگذار می‌شود؛ اما متأسفانه بسیاری از سازمان‌ها و نهادها و معاونت‌ها شناختی از قانون تجارت الکترونیک و مصوبه‌های دولت ندارند و در آن‌ها موازی‌کاری صورت می‌گیرد. به‌صورت مشخص در اینجا اشاره شده که تمام کارهایی که به تجارت الکترونیک وابستگی دارد، در قالب آیین‌نامه‌ها و... باید به‌دست مرکز توسعه تجارت الکترونیک تدوین شود؛ ولی در عمل این مرکز فقط در محدوده اعطای ای‌نماد و امضای دیجیتال فعالیت کرده است.

برای مثال، پلتفرم معرفی استاد و آموزشگاه که بستر معرفی است، قطعاً قادر نیست با تمامی آموزشگاه‌ها و استادان در اقصی نقاط کشور قرارداد و تفاهم‌نامه رسمی با مهر و امضا منعقد کند. برای دریافت و تمدید ای‌نماد، تنظیم تفاهم‌نامه با یکی از آموزشگاه‌ها و مجوزهای آن الزامی است. این الزام قطعاً هیچ کمکی به اعتمادسازی نمی‌کند و آموزشگاه مذکور هم قطعاً پاسخگوی مسئولیت سایت نیست. مسئولیت پلتفرم ملزم کردن افراد و مؤسسات به قوانین شفاف خود آن پلتفرم است و قطعاً این راهکار چاره‌ساز است و مجوز آموزشگاه و تفاهم‌نامه داشتن با همان آموزشگاه، صورت مسئله‌ای نادرست است.

مدل رسیدگی ای‌نماد و دخالت در مدل کسب‌وکار

ای‌نماد موضوعی است هم ساده و هم پیچیده. بخش بزرگی از کسب‌وکارها وقتی به‌دنبال درگاه اینترنتی هستند، باید ای‌نماد داشته باشند و ای‌نماد بارها و بارها در مدل‌های مختلف در این کسب‌وکارها دخالت می‌کند: از مدل برگشت پول و تأمین کالا گرفته تا اینکه چه کالاهایی فروخته شود یا نشود. البته جایگاه ای‌نماد از نظر قانونی جایگاه درستی است و نمی‌شود بدان خرده گرفت؛ چون طبق قانون تجارت الکترونیک و آیین‌نامه‌های بعدی آن، نظارت و کلیت‌هایی از توسعه تجارت الکترونیک در کشور به این سازمان سپرده شده است. اما مرکز توسعه تجارت الکترونیک تمام فعالیت‌ها و مسئولیت‌های خود را در فضای مجازی رها کرده و فقط بر ای‌نماد تأکید می‌کند.

ای‌نماد نباید در مدل‌های تجاری مداخله کند و بدون حکم قضایی، درگاه کسی را مسدود یا اعتبارش را منقضی کند؛ زیرا این انسداد به صورت خودکار به شاپرک اطلاع‌رسانی خواهد شد و درگاه بانکی آن شرکت حتی به اشتباه مسدود می‌شود و این اشتباه انسانی می‌تواند برای یک کسب‌وکار، عاقبت جبران‌ناپذیری داشته باشد. ای‌نماد در ابتدا باید مشخص کند که می‌خواهد نقش فرهنگ‌سازی و رتبه‌بندی داشته باشد یا یک الزام قانونی؟ الزام قانونی دانستن ای‌نماد با ماهیت فرهنگ‌سازی به‌عنوان نماد اعتماد، هم‌خوانی ندارد. تغییر مدل امتیازی ای‌نماد به مدل رتبه‌بندی، به‌طور کل از ای‌نماد چیزی خواهد ساخت خارج از هر چارچوب اجرایی و نظارتی.

پیشنهاد تغییر کاربرد ای‌نماد

با توجه به تشکیل اتحادیه‌ی کشوری و لازم‌نبودن داشتن ای‌نماد برای گرفتن درگاه اینترنتی و ثبت‌بودن تمام سایت‌های دارای ای‌نماد در پایگاه سامان‌دهی، پیشنهاد می‌شود الزام داشتن ای‌نماد تغییر کند و دیگر تمام سایت‌ها نیاز نداشته باشند آن را اخذ کنند. در عوض، ای‌نماد به برندی دولتی برای جلب اعتماد تبدیل شود و فرایند فعال و غیرفعال کردن ای‌نماد تأثیری بر فعال یا غیرفعال شدن درگاه بانکی نداشته باشد. چون با رویکردی که ای‌نماد در تمديد دارد، بسیاری از کسب‌وکارها به سرویس‌های پرداخت‌یار مهاجرت می‌کنند و عملاً ای‌نماد از بین خواهد رفت. پس چه بهتر که قبل از تعطیل شدن، مسئولان مرکز به‌درستی تصمیم بگیرند و مسیر فعالیت خود را تغییر دهند. این نکته را نباید فراموش کرد که هر شرکت یا هر بنگاهی اقتصادی که حساب بانکی دارد، می‌تواند از روش‌های مختلف بانکی به حساب خود پول واریز کند؛ از شماره کارت گرفته تا شماره حساب یا هر روش دیگری. پس داشتن درگاه اینترنتی موضوعی خاص و پیچیده نیست؛ بلکه روشی است برای واریز پول به حساب بانکی آن کسب‌وکار. کسب‌وکارهایی که قانونی در ایران فعالیت می‌کنند، به گرفتن مجوز مجزا برای درگاه بانکی نیازمند نیستند؛ بلکه رگولاتوری‌های لازم را وزارت صمت و سازمان توسعه تجارت الکترونیک به بانک‌ها و اتحادیه‌ی مرتبط بدهند تا در فرایندها و زیرساخت‌ها توسعه ایجاد شود. در کل، الزام به داشتن ای‌نماد نه‌تنها کمکی به جلوگیری از تخلف در فضای مجازی نکرده است، بلکه فقط فضای ایجاد کرده که بسیاری از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به مرور از ای‌نماد و درگاه بانکی خارج شوند و به سمت شرکت‌های پرداخت‌یار حرکت کنند.

امضای دیجیتال و تأیید هویت در فضای مجازی

در حال حاضر، امضای دیجیتال و تأیید هویت فقط به چند کار خاص منحصر است و استفاده از ابزارهای رمزنگاری شده بستر آن است. استفاده از این ابزارها برای ثبت‌نام در یک سایت یا اپلیکیشن از نظر کاربردی شدنی نیست. برای همین، تأکید انجمن در سال گذشته این بوده است که مرکز توسعه باید تدوین آیین‌نامه (تیک مربوط به تأیید و قبول قوانین در سایت‌ها و اپلیکیشن‌ها) به مشروح اینکه برخی از روش‌ها و راهکارهای لازم برای اطلاع‌رسانی به کاربر و همچنین اطلاع‌رسانی در صورت تغییر قوانین، شروط و مواردی که سایت یا اپلیکیشن دارند را در دستور کار خود قرار دهد و بستری فراهم کند که ثبت‌نام در سایت به‌وسیله‌ی ارسال پست الکترونیکی یا پیامک و قبول شروط و قوانین سایت با انتخاب تیک و مطالعه‌ی آنلاین قوانین کافی باشد. در وضعیت فعلی، بسیاری از سایت‌ها در مراجع قضایی با مشکل مواجه می‌شوند و دادگاه‌ها به‌دلیل تدوین‌نشدن این نوع آیین‌نامه‌ها، با این موضوع‌ها سلیقه‌ای برخورد می‌کنند و پذیرش این روش‌ها به‌صورتی غیرکاربردی با روش‌ها و مدل‌های سنتی هم‌خوانی پیدا کرده که در مواقعی، مشکلاتی را برای کسب‌وکارها ایجاد کرده است. با توجه به این مشکلات، نیاز به وجود مرکزی کل‌نگر را برای هدایت این فضا بر اساس نیازهای جامعه و سیاست‌های کلان کشور، پراهمیت می‌سازد.

در ادامه، به برخی مستندات قانونی موجود در قانون مدنی و قانون تجارت الکترونیک اشاره می‌شود. با توجه به این مستندات، امکان به‌رسمیت‌شناختن فرایند تأیید قوانین به‌صورت تیک‌زدن در وبسایت‌ها وجود دارد.

۱. با توجه به ماده ۲ قانون تجارت الکترونیک و تعریف داده پیام، تمامی صفحات موجود در یک وبسایت، می‌توانند مصداق داده پیام محسوب شوند و رسمیت قانونی لازم را داشته باشند.
۲. در ماده ۵ و ۱۲ این قانون به صراحت ذکر شده است که اسناد و ادله اثبات دعوا ممکن است به صورت داده پیام باشند. بدیهی است که قراردادهای نیز جزو ادله اثبات دعوا هستند. در نهایت امکان تفسیر به این صورت وجود دارد که قراردادهای الکترونیکی و به شکل داده پیام رسمیت لازم را دارند و در نتیجه منع قانونی برای انعقاد این قراردادهای وجود ندارد.
۳. صفحه قوانین در وبسایت می‌تواند به موجب مواد بالا و مواد ۱۰ و ۱۹۰ قانون مدنی، قرارداد تلقی شود.
۴. همان طور که می‌دانید، شروط صحت قراردادهای در مواد ۱۰ و ۱۹۰ قانون مدنی ذکر شده است؛ به این معنی که اگر قراردادهای خصوصی مخالف صریح قانون نباشند، نافذ هستند. عملیات تأیید صفحه قوانین که عموماً به شیوه تأیید کردن چک باکس است، به هیچ وجه مخالف مواد قانون نیست و در نتیجه، با ذکر کردن این شیوه در صفحه قوانین، می‌توان این تأیید را به منزله عقد قرارداد در نظر گرفت.
۵. بدیهی است که برای اثبات بار حقوقی این قراردادهای، باید امکان ارائه آن‌ها در دعوی مختلف قضایی وجود داشته باشد. به همین منظور، قانون تجارت الکترونیک شروطی را در مواد ۱۱ و ۱۴ درباره شیوه درست نگهداری و ذخیره‌سازی این اطلاعات پیش‌بینی کرده است.

مشکلات مربوط به بیمه تأمین اجتماعی کسب و کارها

بیمه تأمین اجتماعی به طور کلی مشکلات زیادی برای کسب و کارهای سنتی و آنلاین ایجاد می‌کند. مدل رسیدگی و بازبودن زمان رسیدگی همواره وضعیتی ایجاد می‌کند که کسب و کارها در بررسی مدارک ناعادلانه با بیمه تأمین اجتماعی درگیر هستند و همیشه برای رفع این مشکلات مجبور می‌شوند پرسنل خود را بیمه نکنند یا حقوق واقعی پرسنل را به بیمه اعلام نکنند. کسب و کارهای آنلاین و دانش‌محور با توجه به ماهیت و شفافیت خود در پرداخت حقوق و هزینه‌ها و درآمد و... با مشکلات چندبرابری درگیر خواهند بود؛ زیرا رفتار بیمه به گونه ای طراحی شده که با مخاطبانی سروکار دارد که در تلاش هستند از پرداخت حق بیمه خود فرار کنند. این استارت‌آپ‌ها که حقوق واقعی پرسنل خود را در لیست بیمه قرار می‌دهند، همیشه درصد حق بیمه بیشتری می‌پردازند. این کار برای افرادی که به قانون احترام گذاشته اند، ناعادلانه است و معافیت سهم کارفرما در ایجاد این فرهنگ‌سازی می‌تواند نقش چشمگیری داشته باشد.

هزینه ایجاد شغل پایدار برای دولت زیاد است

استارت‌آپ‌ها شغل پایدار ایجاد می‌کنند و چون فعالیت‌های آن‌ها شفاف است، حقوق‌های واقعی را به اداره بیمه و مالیات اعلام می‌کنند؛ به همین دلیل، حق بیمه‌ای که می‌پردازند از بازار سنتی بیشتر است. این امری ناعادلانه است، چراکه باید به دلیل شفافیت مالی، حق بیمه بیشتری بپردازند. از این رو، دولت باید با کاهش سقف بیمه و یا با معافیت ۲۳ درصد استارت‌آپ‌ها موافقت کرده و این فضا را اصلاح کند. در حال حاضر دولت صاحبان کسب و کارهای مختلفی را از پرداخت حق بیمه کارفرما معاف کرده که با نگاهی اجمالی به فهرست اسامی آن‌ها متوجه قدیمی بودن و عدم تطابق آن با واقعیت بازار کار خواهیم شد.

مشکل دیگر مربوط به کسب و کارهایی است که تعداد بیمه‌شدگان آن‌ها کمتر از ۵ نفر است که باعث می‌شود نتوانند شغل پایدار ایجاد کنند. چطور می‌توان از کارفرمایی که شرکتی را راه‌اندازی کرده و از معافیت حق بیمه برخوردار است انتظار داشت، هم‌زمان با توسعه شرکت به مسیری گام بردارد که از معافیت‌های وی کاسته شده یا این معافیت‌ها حذف شوند.

راهکار چیست؟

با توجه به وضعیت کشور و نیاز به ایجاد شغل برای نسل جوان باید این بخش تغییرات اساسی داشته باشد. به کارگیری جوانان زیر ۲۵ سال، دانشجویان، نخبگان و استخدام فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های برتر کشور و بسیاری موارد دیگر باید جایگزین این آیین‌نامه‌ها شود تا مدیران کسب و کارهای نوپا و دانش‌بین هم‌زمان که از معافیت‌ها و حمایت‌های دولت استفاده می‌کنند، به دنبال توسعه کسب و کار خود نیز باشند.

مشکلات مربوط به دریافت کد بیمه و کد کارگاهی

بسیاری از کسب و کارها و تیم‌های استارت‌آپی برای دریافت کد کارگاهی بیمه با مشکلات زیادی مواجه می‌شوند. دور باطل بین داشتن کد کارگاهی و لیست بیمه برای عضویت در سازمان‌هایی همچون نظام صنفی یا تبدیل شرکت به دانش‌بنیان و تداخل گرفتن کد کارگاهی با اجاره دفتر فیزیکی، مشکلات بسیاری برای شرکت‌هایی ایجاد کرده است که در شتاب‌دهنده‌ها شروع به کار می‌کنند. در بسیاری مواقع این مشکلات رفع‌ناشدنی است. پیشنهاد می‌شود هر استارت‌آپ توان این را داشته باشد که به‌عنوان شخصیتی حقیقی، ده تا پانزده نفر را بیمه کند. همچنین، قوانین و شروط جدیدی برای دریافت و نظارت کد کارگاهی در نظر گرفته شود.

مشکلات مربوط به بیمه قراردادهای

بخش بزرگی از کسب و کارهای آنلاین خدمات خود را از طریق نیروی کاری‌ای که در استخدام خود دارند، در بستر اینترنت تولید می‌کنند و اصولاً تمام این پرسنل در لیست بیمه هستند و حق بیمه برای تمام پرسنل شرکت پرداخت می‌شود؛ ولی متأسفانه در شرایطی که این شرکت‌ها با شرکت‌های دیگر قرارداد امضا می‌کنند، در اکثر قراردادهای موضوع بیمه قراردادهای با مشکل مواجه می‌شوند. معمولاً کارفرما بخشی از پول را در قالب تعهد به اداره بیمه، از طرف دوم کسر می‌کند و کسب و کارهای نوپا مدت‌زمان طولانی این امکان را نخواهند داشت که این مبلغ را از کارفرما دریافت کنند؛ زیرا سازمان تأمین اجتماعی به همه شرکت‌ها برای پرداخت حق بیمه فشار می‌آورد؛ حتی اگر این شرکت‌ها عضو سازمان‌هایی همچون نظام صنفی باشند که در قانون به‌صورت مشخص آمده که اعضای این شرکت‌ها از پرداخت حق بیمه معاف هستند؛ ولی به‌دلیل فشارهای نامتعارف بیمه بر کارفرمایان در تمام قراردادهای، این مشکل به‌طور کامل رفع نشده و نیازمند تصمیم جدی دولت برای معافیت کامل کسب و کارهای نوپا و استارت‌آپ‌ها از این بند قانون است. نپذیرفتن مشکل یا ارجاع مشکل به بازرس تأمین اجتماعی ... پاسخ‌گوی این مشکل نیست و این موضوع تا زمان رفع مشکل تمام استارت‌آپ‌ها و کارفرمایانی که با استارت‌آپ‌ها قرارداد می‌بندند، به‌صورت جدی باید در دولت پیگیری شود. این پیگیری باید به‌گونه‌ای باشد که کارفرما احساس راحتی کند نه استارت‌آپ‌ها، تا بتواند با اطمینان با استارت‌آپ‌ها قرارداد منعقد کند.

شاید بهتر باشد این موضوع به این شکل مطرح شود که کارفرمایان و شرکت‌های مختلف در صورت انعقاد قرارداد با شرکت‌های دانش‌بنیان و استارت‌آپ‌ها و شرکت‌ها خلاق دیگر، نیاز نباشد حق بیمه ۱۶٫۶۷ درصد را از قرارداد کسر کنند و کسر این مبلغ از قرارداد غیرقانونی شود تا کارفرمایان در قراردادهای خود با شرکت‌های دانش‌بنیان ... از کسر نشدن این مبلغ احساس خشنودی داشته باشند و نگران بازرسی بیمه تأمین اجتماعی و جریمه شدن به‌دلیل عدم کسب این مبلغ نباشند.

در پایان نیز باید به این موضوع اشاره کرد که زیرساخت رفع موانع تولید و توسعه باید اعتماد دولت به بخش خصوصی باشد. موضوع بیمه قراردادهای به‌طور مشخص از محل عدم اعتماد دولت و برای وصول مطالبات از بخش خصوصی طراحی شده و دولت باید روش‌ها و راهکارهای خود را تغییر بدهد و نگاه خود به بخش خصوصی را از شرکت‌های قانون‌گریز به شرکت‌هایی که دنبال توسعه ملی و اشتغال هستند، تغییر دهد.

مشکلات مربوط به تسویه حساب بیمه و حسابرسی بیمه

در این خصوص آیین‌نامه‌هایی برای شرکت‌های دانش‌بنیان تدوین شده؛ ولی در واقع به آن‌ها عمل نمی‌شود. در بسیاری از مواقع، بازرس‌های تأمین اجتماعی به این لیست‌ها اعتراض می‌کنند و برخی از پرسنل را از لیست حقوق خارج و با استدلال‌های مختلف از پرداخت گواهی و تسویه بیمه تأمین اجتماعی خودداری می‌کنند. در کل، هزاران هزار اقدام برای اینکه کسب و کارها با مشکل مواجه باشند یا تأمین اجتماعی پول خودش را دریافت کند، هیچ راهکار درستی برای توسعه کسب و کار نیست. هزاران آیین‌نامه و قانون محل کسب و کار برای احقاق حقوق تأمین اجتماعی ایجاد شده تا کسب و کارها با هم درگیر شوند و در نهایت، در هر صورت تأمین اجتماعی با جریمه‌های سنگین درآمد بیشتری کسب خواهد کرد.

این کار کاملاً ناعادلانه است و به جای کمک به شفافیت و مسیر درست، راهی است برای ایجاد درآمد برای دولت و تأمین اجتماعی. تمام اقدامات و حرکات در مسیری است که هم دولت به شفافیت با کسب و کارها علاقه‌ای نداشته باشد و هم کسب و کارها از شفافیت مالی و اقتصادی بپرهیزند.

معافیت حق بیمه کارفرما، نیاز جامعه امروز

در قسمت‌های قبلی، بارها و بارها به دلیل لزوم استفاده از معافیت‌های مربوط به حق بیمه کارفرما اشاره شد. معافیت حق بیمه کارفرما فقط و فقط به دولت کمک می‌کند تا شغل ایجاد کند. متأسفانه در کشور همه شرکت‌ها پرسنل خود را با پایه حقوق بیمه می‌کنند و دولت بیمه تأمین اجتماعی تمام خدمات را با حداقل حقوق در اختیار این افراد قرار می‌دهند. با توجه به این واقعیت، باید در نظر بگیریم که ۷ درصد سهم کارگر در بسیاری موارد در کسب و کارهای نوپا به اندازه ۳۰ درصد پایه حقوق است. دولت با اعطای این معافیت در کوتاه‌مدت حتی از نظر مالی با مشکل مواجه نمی‌شود؛ اما فرهنگی ایجاد می‌کند که در سه یا چهار سال آینده تمام شرکت‌ها حقوق واقعی خود را به بیمه تأمین اجتماعی اعلام کنند و به مرور می‌توان برای پرسنل جدید فضایی ایجاد کنند که همه شرکت‌ها از فرار از بیمه تأمین اجتماعی پرهیز کنند.

معافیت حق بیمه کارمند

برای بسیاری از جایگاه‌ها در تمام دنیا وقتی نیروی متخصصی وجود دارد، بیمه و حتی مالیات کارمند مشمول تخفیف یا معافیت می‌شود. این در صورتی است که بسیاری از متخصصان به دلیل حقوق کم و سختی‌های دیگر، در حال ترک کشور هستند. این موضوع کشور را در چند سال آینده با مشکل تأمین نیروی متخصص مواجه می‌کند؛ از این رو باید مزایایی برای افراد متخصص و شرکت‌های دانش‌بنیان ایجاد شود تا پرسنل کلیدی و متخصص این شرکت‌ها بتوانند از پرداخت حق بیمه یا بخشی از آن معاف شوند. به خصوص برای افرادی که در دیگر شهرها به کار در شرکت‌های دانش‌بنیان مشغول هستند یا شرکت‌های دانش‌بنیانی که تمایل دارند از شهر تهران خارج شوند و در مناطق دیگر به فعالیت اقتصادی مشغول باشند.

مشکلات مربوط به وبسایت‌های فری لنسری

این وبسایت‌ها موفق شده‌اند آرزوی دورکاری را برآورده کنند؛ این همان آرزویی است که دولت نتوانست با سرمایه‌گذاری هنگفت در قالب‌هایی مانند مشاغل خانگی برآورده کند. تکلیف این وبسایت‌ها از نظر قانون کار و تأمین اجتماعی به شکل شفاف روشن نشده است. این وبسایت‌ها امکان کسر حق بیمه‌های بیشتر از پرداختی فری لسنر را ندارند و در واقع فقط پلتفرم اتصال یک متقاضی و یک انجام‌دهنده کار هستند. باید در این باره دستورالعملی تدوین شود تا دغدغه‌های این بخش رفع شود. نکته مهم این است که اکثر شاغلان این وبسایت‌ها در مناطق دورافتاده و محروم کار می‌کنند و به تمرکززدایی هم کمک می‌کنند. همچنین این وبسایت‌ها توانایی دریافت مالیات بر ارزش افزوده از فری لسنرها را ندارند و اصولاً این قوانین می‌تواند آن‌ها را زمین بزند. در این باره تسهیلاتی به‌عنوان مشاغل خانگی وجود دارد که پیشنهاد می‌شود اتحادیه کسب و کارهای مجازی آن را تعیین تکلیف کند.

مشکلات مربوط به ثبت شرکت برای استارت‌آپ‌ها

با توجه به راه‌اندازی چند کسب و کار در یک مکان اداری، استارت‌آپ‌ها از فضاها اشتراکی استفاده می‌کنند که اغلب در قالب مراکز رشد و شتاب‌دهی هستند. مدل و مکان فعالیت این استارت‌آپ‌ها با مراکز سابق رشد تفاوت‌هایی دارد: در گذشته این مراکز، اتاقی در دانشگاه داشتند که این اتاق در ورودی مشخص داشت و در چارچوبی مجزا شکل می‌گرفت.

شرکت‌های استارت‌آپی با کار تیمی و ارتباطات نزدیک رشد کرده و بسیاری از مواقع در فضاهای مشترک کاری در کنار هم فعالیت می‌کنند. گاهی در یک آپارتمان، دو، سه یا حتی چهار استارت‌آپ در کنار هم و در یک فضای اشتراکی به کار مشغول هستند؛ برای همین نمی‌توان چندین شرکت استارت‌آپی را روی یک کدپستی ثبت کرد. در بسیاری از مواقع در فضاهای کار اشتراکی در مساحتی معادل ۷۰۰ تا ۱۵۰۰ متر بیش از چهل استارت‌آپ هم‌زمان در حال فعالیت هستند. در ادامه، به دیگر مشکلات مربوط به ثبت شرکت‌ها اشاره می‌شود.

موضوع دیگر، دریافت گواهی عدم سوءپیشینه است. برای دریافت این گواهی می‌توان از زیرساخت‌های دولت الکترونیک استفاده کرد و نیازی نیست که برای ثبت شرکت، یک فرد چندین بار به یک مرکز مراجعه کند. در بسیاری موارد، با توجه به موضوعاتی از این دست، ثبت شرکت طول می‌کشد و موعد گواهی عدم سوءپیشینه به پایان می‌رسد و بنیان‌گذاران مجبور هستند که این فرایند را یک یا دو بار دیگر طی کنند.

کارکردن در واحد مسکونی نیاز کسب‌وکارها

خیلی از استارت‌آپ‌ها در آغاز کار ملزم‌اند برای کارهای قانونی، شرکت خود را ثبت کنند. هنگام ثبت شرکت باید یک آدرس اعلام شود؛ اما نیازی به اجاره دفتر نیست؛ چراکه همه کارها از راه دور انجام می‌شود. در بسیاری از نمونه‌های بالا، وقتی که آدرس، ملکی مسکونی باشد، اصلاً تأیید نمی‌شود. در این موارد، وقتی پای حرف‌های یکی از سازمان‌ها می‌نشینیم، معمولاً می‌گویند: «اگر این بخش مربوط به ما درست انجام نشود، در آینده فلان مشکلات برای ما پیش می‌آید.» این سخن نشان‌دهنده نبود شناختی کامل از فضا در تمام سازمان‌هاست. بسیاری از سازمان‌ها تغییرات را نمی‌پذیرند؛ چراکه جایگاه خودشان تضعیف می‌شود و تحت کنترل و نظارت قرار می‌گیرند. سازمان‌های دولتی باید به‌جای منافع خود، منافع عام جامعه را لحاظ کنند؛ بر این اساس باید با دیدی جامع و کلی به این پدیده بنگرند و به‌دنبال رفع مشکلات به‌صورت جزیره‌ای و سازمان به سازمان نباشند.

مشکلات مربوط به اجاره‌نامه رسمی و محل فعالیت قانونی

یکی دیگر از مشکلاتی که بسیاری به آن اشاره می‌کنند، درخواست اداره ثبت شرکت‌ها برای دریافت اجاره‌نامه رسمی به نام شرکت است و موارد بسیاری وجود دارد که اجاره‌نامه به نام مدیرعامل یا یکی از اعضای هیئت‌مدیره پذیرفته نمی‌شود. با توجه به ماهیت هر شرکت، برخی شرکت‌ها الزاماً به اجاره مکان مشخص نیاز ندارد و باید قرارداد اجاره‌نامه مرکز و مکانی را که در آن کار می‌کنند، به‌عنوان اجاره‌نامه رسمی بپذیرد.

یک درگاه واحد برای فعالیت‌های ثبت قانونی

پیشنهاد مشخص برای رفع این مشکل ایجاد یک درگاه واحد است که هر فردی بتواند با مراجعه به آن، شرکت خود را ثبت کند و همه هماهنگی‌های لازم برای تمام سازمان‌ها و نهادهای دولتی از طریق آن درگاه واحد انجام شود. تأیید نام شرکت، کارهای مربوط به کد اقتصادی و ارزش افزوده و... می‌تواند در یک درگاه واحد صورت پذیرد؛ بدون اینکه برای کسب‌وکارها هزینه‌ای مازاد ایجاد کند؛ گاهی این هزینه فقط مالی نیست و صرف زمان نیز هزینه‌های زیادی به کسب‌وکارها تحمیل می‌کند.

موضوع مجوز فعالیت در زمان ثبت شرکت

در زمان ثبت شرکت، اداره ثبت شرکت‌ها درخواست می‌کند که در موارد مختلف، از وزارتخانه و سازمان مرتبط مجوز گرفته شود. باید بستری ایجاد شود که استارت‌آپ را به انجام‌دادن تعهدات قانونی تشویق کند و امکان ثبت موضوع فعالیت بدون اخذ مجوز در ابتدای کار فراهم باشد و در نتیجه پس از ثبت شرکت، استارت‌آپ بتواند در صورت نیاز اقدام به اخذ مجوز کند. ولی درخواست برای ارائه مجوز فقط باعث می‌شود تا استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای نوپا از ثبت شرکت منصرف شده یا راه قانون‌گریزی را بیاموزند.

دریافت کد اقتصادی

دریافت کد اقتصادی نیاز به کدپستی دارد و اگر نتوان شرکت را ثبت کرد، نمی‌توان کد اقتصادی دریافت کرد. در بسیاری از مواقع، مأموران مالیات که برای تأیید کد اقتصادی به محل شرکتها مراجعه می‌کنند، نمی‌پذیرند که چند شرکت در یک مکان و کنار هم فعالیت کنند. این موضوع کاملاً سلیقه‌ای است و هیچ قانونی برای تأیید یا رد آن وجود ندارد؛ شاید یک اداره مالیات این موضوع را قبول کند و گاهی اداره دیگری نپذیرد. نمونه‌ای را ذکر می‌کنیم: یکی از شرکت‌های تازه راه‌اندازی شده، پس از ثبت شرکت، برای گرفتن کد اقتصادی اقدام می‌کند؛ اما اداره مالیات آدرس را برای صدور کد اقتصادی تأیید نمی‌کند؛ زیرا محل کار شرکت که به‌تازگی یکی از اعضای هیئت‌مدیره به‌صورت شخصی آن را خریده و در اختیار شرکت قرار داده، بدهی مالیاتی دارد که مربوط به مالک قبلی است. او به‌مدت هفت سال مالیات آن ملک را نپرداخته است. حدود هشت ماه پس از زمان ثبت، شرکت باید کد اقتصادی خود را ارائه دهد؛ اما اکنون با مشکل مواجه شده است؛ چراکه نه امکان دریافت کد اقتصادی را دارد و نه می‌تواند آدرس شرکت را تغییر دهد. این موضوع باید در نظر گرفته شود که ملک از تاریخی که خریده شده، بدهی قانونی و مالیاتی ندارد و اداره مالیات با وارد کردن فشار به مالک جدید در نظر دارد که هزینه و بدهی مربوط به سال‌های ۸۸ تا ۹۴ را دریافت کند. با توجه به اینکه گرفتن کد اقتصادی و ثبت‌نام ارزش افزوده مربوط به اداره مالیات است، می‌توان به این شکل عمل کرد که برای هر کدام فرایند جداگانه‌ای لحاظ نشود و وقتی که برای کد اقتصادی اقدام می‌شود، هم‌زمان گواهی ارزش افزوده نیز صادر شود و در اختیار شرکت قرار گیرد. این امر موجب می‌شود بسیاری از فرایندهای تکراری و زمان‌بر حذف شود. فروش‌های استارت‌آپ‌ها در پلتفرم انجام می‌شود و پرداختی کاربران آن‌ها نیز در پلتفرم است، در نتیجه نمی‌توانند فروششان را کتمان کنند. این امر باعث شفافیت می‌شود، چراکه در بازار سنتی می‌توان فروش را کتمان کرد.

مشکلات مرتبط با مالیات بر درآمد

به‌طور معمول، استارت‌آپ‌ها در چند سال اول راه‌اندازی، درآمد و سودی ندارند تا برای آن مالیات بپردازند و می‌توان ادعا کرد که معافیت مالیاتی برای استارت‌آپ‌ها، حداقل در پنج سال اول، خدمتی است که هیچ نوع بار اجرایی نخواهد داشت و در دسته اقداماتی قرار می‌گیرد که می‌تواند فقط بار معنایی و حمایتی داشته باشد. از نکات مثبت این معافیت مالیاتی، پذیرش هزینه‌های این نوع شرکت‌هاست؛ زیرا اداره مالیات می‌داند که این شرکت‌ها از پرداخت مالیات معاف هستند و دلیلی برای کتمان فروش ندارند؛ از این‌رو هزینه‌های این شرکت را خواهد پذیرفت.

اما مشکل اصلی در مالیات بر درآمد، درصد و میزان پرداخت نیست؛ بلکه مشکل، پذیرش هزینه‌های استارت‌آپ‌هاست و هیچ فردی باور ندارد اگر کسب‌وکاری تولید ارزش و درآمد کند، نباید مالیات بپردازد و هیچ استارت‌آپی به‌دنبال سود بیشتر از این راه نیست و نخواهد بود.

مشکلات مرتبط با مالیات بر حقوق

با توجه به موضوع شفافیت مالی استارت‌آپ‌ها، این شرکت‌ها حقوق واقعی پرسنل خود را در لیست بیمه وارد و پرداخت می‌کنند؛ بنابراین کارکنان شرکت‌های تک‌دفتره باید بپذیرند که مالیات بر حقوق پرداخت کنند؛ در صورتی که همین افراد در شرکت‌هایی که شفافیت ندارند و تک‌دفتره نیستند نیاز ندارند مالیات بر حقوق بپردازند. در ضمن، جدای از این مشکل، میزان کم درآمد‌ها در ایران در مقایسه با سایر کشورها نیز دلیل دیگری است که نشان می‌دهد معافیت زمانی حدود سه تا پنج سال می‌تواند در اشتغال‌زایی مؤثر باشد. این‌گونه به استارت‌آپ‌ها کمک می‌شود که در امور مالی، شفافیت را سرلوحه قرار دهند و نیز سبب می‌شود افرادی که تمایل دارند از ایران بروند، با به‌کارگیری این شیوه در ایران بمانند و در کشور خودشان در یکی از شرکت‌های استارت‌آپی فعالیت کنند.

مشکلات مرتبط با شناسایی هزینه‌ها و پذیرش‌نشدن در اداره مالیات

شناسایی و دسته‌بندی هزینه‌ها در کسب‌وکارهای نوپا موضوع بسیار مهمی است. در چند سال گذشته، بسیاری از شرکت‌ها به‌دنبال گرفتن مجوز دانش‌بنیان بودند تا بتوانند از معافیت مالیاتی استفاده کنند. در جلسه‌های مختلف با کسب‌وکارها به این نتیجه رسیدیم که کسب‌وکارهای نوپا در سال‌های اول فعالیت خود از پرداخت مالیات معاف هستند و به‌دنبال بررسی این موضوع که چرا این کسب‌وکارها می‌خواهند از مالیات معاف باشند، به این پاسخ رسیدیم که بیشتر مشکلات در شناسایی هزینه‌هاست و مأموران دارایی پس از اینکه از معافیت شرکت اطمینان می‌یابند دیگر به مدل هزینه‌های شرکت کاری ندارند و آن‌ها را می‌پذیرند. هزینه‌های شرکت‌های دانش‌بنیان و کسب‌وکارهای نوپا ساختاری متفاوت دارند؛ از هزینه‌های آموزشی گرفته تا هزینه‌های تبلیغات و هزینه‌های مربوط به سرور و... که با مدل‌های سنتی متفاوت است. با توجه به اینکه شرکت‌های نوپا و دانش‌بنیان کارخانه‌های تولیدی نیستند، هزینه‌های آموزشی به‌مراتب بیشتر از شرکت‌های سنتی است و به همین دلیل بسیاری از ممیزهای مالیاتی این هزینه‌ها را خارج از استانداردهای خود می‌دانند. با توجه به وجود تحریم‌ها و مشکلات مربوط به استفاده از سرویس‌های خارجی در ایران، پرداخت‌های خارج از کشور و پرداخت‌های دلاری را نمی‌توان با فاکتور و به مدل‌های سنتی مرسوم در ایران انجام داد و نیز پرداخت‌های ارزی به‌واسطه کارت‌های اعتباری و... در این شرکت‌ها زیاد بوده و در برخی موارد بیش از ۲۰ درصد هزینه‌ها از طریق کارت اعتباری پرداخت می‌شود. این روش‌ها از نظر دارایی پذیرفته نیست و معمولاً هزینه‌ها را تأیید نمی‌کنند. برای رفع این مشکل، پیشنهاد ما تشکیل یک واحد تخصصی برای بررسی هزینه‌های شرکت‌های دانش‌بنیان و کسب‌وکارهای آنلاین است؛ واحدی که ارتباطی مستقیم و نزدیک با انجمن صنفی و اتحادیه داشته باشد؛ از این‌رو تلاش می‌کنیم که چنین واحدی را در تهران راه‌اندازی کنیم تا پرونده‌های سال مالی منتهی به اسفند ۹۷ و تیر ۹۸ در این شعبه رسیدگی شود. تحقق این موضوع نیازمند آن است که دولت کاملاً از شفافیت حمایت کند و از همه سازمان‌های مرتبط درخواست می‌شود که از تشکیل این واحد حمایت کنند. نتایج بررسی‌های انجمن نشان می‌دهد که این تنها راه کمک به توسعه کشور و رفع مشکلات مربوط به استارت‌آپ‌ها در حوزه مالیاتی است.

مشکلات مرتبط با مالیات ارزش افزوده در پلتفرم‌ها

ماهیت بسیاری از کسب‌وکارهای نوپا به‌گونه‌ای است که بخش بزرگی از این سرویس‌ها در قالب پلتفرم‌های واسط ارائه می‌شود و تأمین‌کننده سرویس نیز چون شخص حقیقی است، نمی‌تواند برای آن فاکتور صادر کند. با توجه به این واقعیت‌ها و ماهیت کسب‌وکارهای نوپا، باید گفت که موضوع ارزش افزوده نیز با مشکل مواجه می‌شود. بسیاری از شرکت‌ها ارزش افزوده را به فاکتور اضافه می‌کنند و مبلغ آن را از مشتری می‌گیرند. این کار باعث می‌شود تا هزینه این سرویس در مقابل دیگر شرکت‌ها که چارچوب مالیاتی ندارد، افزایش یابد یا ارزش افزوده را از مبلغ دریافتی از مشتری کسر می‌کنند. این کار نیز در بسیاری از مواقع به‌صورت مستقیم از سود شرکت می‌کاهد. گاهی نیز ارزش افزوده را از اختلاف هزینه‌ها با قیمت تمام‌شده و میزان فروش محاسبه می‌کنند. این شیوه نیز نمی‌تواند شفاف باشد. برخی از شرکت‌ها نیز ارزش افزوده را از حساب خود کسر می‌کنند؛ ولی چون طرف مقابل رسید ندارد و ثبت‌نام نکرده یا شخصی حقیقی است، این مبلغ را به وی پرداخت نمی‌کند.

در هیچ‌یک از شیوه‌های شرح‌داده‌شده روالی درست برای دریافت و پرداخت ارزش افزوده رعایت نمی‌شود. با توجه به تخصصی بودن موضوع، کارشناسان باید آن را به‌دقت بررسی کنند. پیشنهاد می‌شود دادوستدهای خرد از دادن ارزش افزوده معاف شوند یا کل کسب‌وکارهای اینترنتی تا زمانی که ساختار کامل و دقیق و آنلاینی برای پرداخت و کسر ارزش افزوده طراحی نشده باشد، از پرداخت ارزش افزوده معاف شوند؛ یا در مواردی که ارزش افزوده مربوط به تأمین‌کننده سرویس یا محصول، فرایندهای استاندارد و مشخصی ندارد، از جریمه‌های مرتبط معاف شوند و فقط ارزش افزوده را از خریدار نهایی دریافت کنند.

در کل، در وضعیتی که امکان صدور فاکتور برای افرادی که از این سرویس‌ها استفاده می‌کنند وجود ندارد، ملزم کردن کسب‌وکارهای نوپا و پلتفرم‌ها به کارکردن با شرکت‌ها و تأمین‌کننده‌هایی که فاکتور رسمی ارائه می‌دهند، امری غیررقابتی است.

مشکلات مرتبط با هزینه تولید نرم افزار و محصول

مشکلات مربوط به هزینه تولید نرم افزار و محصول نیز از دغدغه‌های تولیدکنندگان نرم افزار است. معمولاً حدود ۷۰ درصد از توان نیروی‌های فنی کسب‌وکارهای نوپا صرف تولید برنامه‌های جدید و ارتقای سرویس‌ها می‌شود. باید این امکان وجود داشته باشد که این میزان از هزینه‌های تیم فنی و تولید و برنامه‌نویسی و... به‌منزله هزینه‌های جاری در نظر گرفته نشود و به‌عنوان سرمایه جدید به سرمایه اصلی شرکت افزوده شود و این تبدیل هزینه به سرمایه باید برای همه ممیزها در سراسر کشور شناخته شده باشد تا همه شرکت‌ها به‌طور عادلانه از این امتیاز بهره‌مند شوند.

ماهیت حقوقی یک استارت‌آپ در قالب یک شرکت ثبت‌شده

استارت‌آپ زمانی شکل می‌گیرد که چند نفر با سرمایه شخصی یا با جذب سرمایه از طرف یک فرد یا یک شرکت، تصمیم می‌گیرند کسب‌وکاری راه‌اندازی کنند و شاید چند نفر را هم استخدام کنند. آن‌ها در یک بازه زمانی یک تا دو سال، روی یک محصول کار می‌کنند. ممکن است این محصول هیچ‌وقت وارد بازار نشود و کل ایده شکست بخورد یا پس از ورود به بازار به هر دلیلی از آن استقبال نشود و نتواند توسعه یابد. در این مرحله، با توجه به قوانین و مشکلاتی که در خصوص بیمه تأمین اجتماعی، مالیات ارزش افزوده، ثبت شرکت و... در ایران وجود دارد، ثبت شرکت و فرایندهای انحلال شرکت به‌حدی پیچیده و دشوار می‌شود که اگر برای قانونی بودن فعالیت، به‌دنبال تأسیس شرکت باشند، آن‌قدر درگیر مشکلات شرکت‌داری می‌شوند که از اصل فعالیت باز می‌مانند و اگر هم شرکت ثبت نکنند، با هزاران مشکل دیگر مواجه می‌شوند. یکی از موضوعات مهم، بیمه کارکنان است.

استارت‌آپ‌ها به دنبال معافیت مالیاتی نیستند

در خصوص مالیات، به‌اشتباه تصور می‌شود که استارت‌آپ‌ها به‌دنبال معافیت مالیاتی هستند؛ شاید دلیل آن این موضوع باشد که استارت‌آپ‌ها در چند سال اول راه‌اندازی زیان‌ده هستند. موضوع معافیت به این دلیل مطرح شد که حساسیت اداره مالیات برای پذیرش اسناد مالیاتی به حداقل برسد؛ ولی در واقع استارت‌آپ‌هایی که در سال‌های اول سودده نیستند، نیازی به معافیت ندارند؛ زیرا اگر درآمد آن‌ها به‌طور دقیق تعیین شود، اداره مالیات نیز هزینه‌ها را با مدل جدید و درستی بررسی کند و زیان شرکت‌ها در پنج تا هفت سال اول پذیرفته شود، این کسب‌وکارها اصلاً نیازی به معافیت ندارند و چه‌بسا با رفع این مشکل در کمتر از پنج تا هفت سال به سوددهی برسند و بتوانند برای دولت درآمدزایی کنند.

تشکیل اداره یا حوزه مالیاتی ویژه استارت‌آپ‌ها

هنگام مراجعه برای دریافت مجوز از اتحادیه، استارت‌آپ‌ها با مشکل مواجه می‌شوند و نمی‌توانند مجوز خود را دریافت کنند. یکی از عواملی که باعث بروز این مشکل شده است، لزوم ارائه گواهی ماده ۱۸۶ مالیاتی برای دریافت مجوز کسب‌وکار است. در حالی که کسب‌وکارهای نوپا، بر اساس نوع فعالیت، در ابتدا و پیش از ورود به بازار در حال آزمون و خطاهای مختلف بر روی کسب‌وکار خود هستند و اگر از ابتدای کار درگیر اداره مالیات شوند، باید زمان زیادی را صرف این امور کنند و از چابکی لازم برای استارت‌آپ تهی خواهند شد. همچنین در سال اول یا دوم فعالیت خود، بسیاری از استارت‌آپ‌ها در صورت به نتیجه نرسیدن، در پی تغییر کسب‌وکارشان برمی‌آیند یا به فعالیت خود خاتمه می‌دهند. اگر در ابتدای فعالیت خود پرونده مالیاتی تشکیل داده باشند، در این مرحله مشکلات بسیار زیادی با اداره مالیات خواهند داشت. بنابراین باید تمهیداتی مهیا شود که استارت‌آپ‌ها بتوانند بدون ارائه گواهی مالیاتی و صرفاً با ارائه تعهدنامه ارائه گواهی مالیاتی حداکثر تا پایان سال دوم فعالیت خود، مجوز فعالیت دریافت کنند.

در این صورت آن‌ها می‌توانند با دریافت مجوز، امنیت شغلی داشته باشند و تحت حمایت اتحادیه قرار بگیرند و از مشکلات احتمالی رقابت سنتی خود در امان بمانند.

مشکل دیگری که کسب‌وکارهای مجازی در مراجعه به ادارات مالیات با آن مواجه می‌شوند، ناآشنایی ممیزان مالیاتی با مدل درآمدی کسب‌وکارهای مجازی است که متأسفانه در برخی موارد مشاهده شده برای کسب‌وکارهایی که ضررده هستند مالیات‌های میلیاردری محاسبه شده است.

راه حل چیست؟

برای حل این مشکل، پیشنهاد می‌شود اختیار حمایت از کسب‌وکارهای نوپا به انجمن‌های صنفی و یا اتحادیه کشوری سپرده شود و به موجب این اختیار، استارت‌آپ‌ها به مدت دو سال از دریافت گواهی ماده ۱۸۶ مالیات مستثنا شوند. و همچنین یک اداره ویژه استارت‌آپ‌ها تشکیل شود تا با توجه به ماهیت این کسب و کارها، این اداره یا حوزه مالیاتی بتواند تمام موارد درآمد و هزینه را به درستی بررسی کند.

تنفس مالیاتی برای کسب‌وکارهای نوپا

بسیاری از استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارها نوپا که در چند سال گذشته راه‌اندازی شده‌اند، به دلیل رعایت نکردن برخی از مواد قانونی با مشکل تعطیلی مواجه شده‌اند. این استارت‌آپ‌ها باید بتوانند با حمایت انجمن و اتحادیه و پشتیبانی دولت، از یک تنفس مالیاتی برخوردار شوند تا بدون نگرانی برای درگیری‌های حقوقی و مالیاتی، در بازه زمانی حدود سه تا چهار سال، مجدداً شرکت خود را راه‌اندازی و فعال کنند. پس از این بازه زمانی نیز در صورتی که دیگر مشکلات مالیاتی نداشتند، با جلب موافقت دولت از بخشودگی مالیاتی نیز بهره‌مند شوند.

نتیجه‌گیری

فضای مجازی را باید با نگاه کلی بررسی کرد و نمی‌توان به آن با منطقی صفر و یک نگریست. اگر از این فضا به درستی استفاده شود، می‌تواند در رشد و توسعه کشور بسیار تأثیرگذار باشد. باید در تمام سازمان‌های دولتی، نگاهی از بالا ایجاد شود و این سازمان‌ها بپذیرند که با تغییر این نگاه، برخی از سازمان‌های دولتی نقش خود را از دست خواهند داد و بخش دیگری نقشی پررنگ ایفا خواهند کرد. پس دولتی‌ها باید از مجادله داخلی بپرهیزند و منافع ملی کشور را فدای منافع یک سازمان خاص یا یک وزارت خانه نکنند. مجوززایی در کسب‌وکارهای آنلاین، باید به‌طور گسترده اجرا شود و به‌گونه‌ای باشد که کسب‌وکارهای مختلف بتوانند وارد فضای مجازی شوند و برای هر فعالیتی در این فضا به اخذ مجوز جدید نیاز نداشته نباشد.

از آنجا که شروط اخذ این مجوزها با زیرساخت‌ها و نیازهای کسب‌وکارهای مجازی منطبق نیست، این مجوزها باید حذف شوند و بدنه سنتی دولتی، حذف این مجوزها را پایان عمر خود ندانند و بکوشند با تنظیم قوانین و چارچوب‌های لازم برای نظارت و کمک، به توسعه این دست کسب‌وکارها یاری رسانند. دولت باید از برخی درآمدهای کوتاه‌مدت خود از محل مطالبات مربوط به طلب‌ها و بدهی‌های چندصد میلیون تومانی این کسب‌وکارها چشم‌پوشی کند تا در آینده‌ای نه‌چندان دور شاهد کسب‌وکارهایی باشیم که توان پرداخت مالیات و بیمه را دارند. باید تلاش کنیم که در این دوران گذار از سنتی به مدرن، کسب‌وکارهای نوپا و خلاق و دانش‌بنیان در گیرودار مشکلات قانونی و حقوقی از بین نروند. به‌منظور کمک به اشتغال، دولت باید حمایت از این کسب‌وکارها را جدی‌تر بگیرد و تمام موانعی که سرعت رشد استارت‌آپ‌ها را می‌گیرد، از میان بردارد و اجازه دهد که این کسب‌وکارها به‌سرعت رشد کنند و نیروی کار جوان را به کار بگیرند و اشتغال ایجاد کنند. قوانین سنتی بیمه تأمین اجتماعی نباید مانعی بر سر راه توسعه کشور باشد و توسعه کشور نباید گروگان قوانینی باشد که سال‌های گذشته نوشته شده است. اگر این قوانین کاربردی بودند، اکنون باید شاهد رشد چندبرابری بخش خصوصی می‌بودیم.

تشکر از استارت‌آپ خدمات حقوقی آپلا (uplaw.ir)

آپلا استارت‌آپی حقوقی مختص به مسائل حقوقی استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای نوپاست. این استارت‌آپ را محسن خانی و احسان موسوی در فروردین ۹۷ تأسیس کرده‌اند. آپلا کوشیده است تا با ارائه خدمات حقوقی مختص استارت‌آپ‌ها، مانند تنظیم و بررسی اختصاصی قرارداد و مشاوره حقوقی، مشکلات حقوقی اکوسیستم استارت‌آپی ایران را به‌طور حداکثری حل‌وفصل کند. مجموعه آپلا مشاور حقوقی انجمن صنفی کسب‌وکارهای اینترنتی ایران است و در نظر دارد در سال ۹۸ با همکاری این انجمن، حداکثر تلاش خود را برای حل‌وفصل مشکلات حقوقی استارت‌آپ‌ها به کار گیرد.